

הקדמה לי"ג עקרי אמונה

1 ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה א

המצוה הראשונה היא הצווי אשר צוונו להאמין האלוהות והוא שנאמין שיש עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאות והוא אמרו ית' אנכי י"י אלקיך. ובסוף גמר מכות (כג ב, כד א) אמרו תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה בסיני מאי קראה תורה צוה לנו משה כלומר מנין תור"ה והקשו על זה ואמרו תורה בגימטריא הכי הואי שית מאה וחדסרי הואי והיתה התשובה אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמעום. הנה כבר התבאר לך כי אנכי י"י מכלל שש מאות ושלוש עשרה מצוות והוא צווי באמונה כמו שבארנו:

2 השגות הרמב"ן לספר המצוות מצות עשה א

אמרו במכלתא [והוב' ברמב"ן ל"ת ה] לא יהיה לך אלהים אחרים על פני למה נאמר לפי שהוא אומר אנכי י"י אלקיך משל למלך שנכנס למדינה אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות אמר להם לאו כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם גזירות שאם מלכותי אינן מקבלים גזרותי היאך מקיימין כך אמר המקום לישראל אנכי י"י אלקיך לא יהיה לך אלקים אחרים על פני אני הוא שקבלתם עליכם מלכותי במצרים אמרו הן כשם שקבלתם מלכותי קבלו גזירותי לא יהיה לך. ועם כל זה ראיתי לבעל ההלכות שלא ימנה אותה מצוה בכלל תרי"ג. ובדבור לא יהיה לך מניעות רבות לא יהיה לך לא תעשה לא תשתחוה להם ולא תעבדם. ואם כן יהיה מפי הגבורה חמש ומפי משה שש מאות ושמונה, לא מניין תור"ה. והנראה מדעתו שלבעל ההלכות שאין מנין תרי"ג מצוות אלא גזירותיו יתע' שגזר עלינו לעשות או מנענו שלא נעשה אבל האמונה במציאותו יתע' שהודיע אותה אלינו באותות ובמופתים ובגילוי השכינה לעינינו הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצוות לא ימנה בחשבון.

3 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צ עמוד א

משנה. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיהו ס) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס.

4 רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק י

כאשר יאמין האדם אלה היסודות כולם ונתברר בה אמונתו בה' הוא נכנס בכלל ישראל ומצוה לאהבו ולרחם עליו ולנהוג עמו בכל מה שצוה הש"י איש לחבירו מן האהבה והאחווה, ואפ"י עשה מה שיכול מן העבירות מחמת התאוה והתגברות הטבע הגרוע הוא נענש כפי חטאיו, אבל יש לו חלק לעוה"ב והוא מפושעי ישראל, וכשנתקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות הרי יצא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא צדוקי ואפיקורוס וקוצץ בנטיעות ומצוה לשונאו ועליו נאמר (תהלים קלט) הלא משנאך ה' אשנא.

5 ספר השל"ה הקדוש - שער האותיות - אות א' אמת ואמונה (יב)

ומצאתי תפילה ישנה מיוסדת בשם טביומי זה נוסחה, יהי רצון מלפניך השם המקודש שלש עשרה, למען אברהם יצחק הראשונים בבריתות שלש עשרה, ולמען יעקב איש תם וצאצאיו שלש עשרה, תחנני עם מקיימי תורתך הנדרשת במדות שלש עשרה, וברכני לדבק לשמרני ממקרה ולא ימנעו ממני מדותיך השלש עשרה, והאר פניך אלי והוציא שכלי לפועל תורה ותחנני ואדעך בשם עם יושר עיקרם שלש עשרה, ותשא זיו שכינתך אלי ועלי תשרה ותשים לי שלום מהמונעים באלו השלש עשרה:

6 רמב"ם הלכות תשובה פרק ג

הלכה ז

חמשה הן הנקראים מינים: האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה, וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכל, וכן העובד

כוכב או מזל וזולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מחמשה אלו הוא מין. +/השגת הראב"ד/ והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. א"א ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בו המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות המשבשות את הדעות. /השגת הראב"ד/ וכן האומר שאינו לבדו הראשון. א"א כאותו שאמר אלהיכם צייר גדול היה אלא שמצא לו סמנים גדולים תהו ובהו חושך ומים ורוח ובהם עשה מה שעשה. +

הלכה ח

שלשה הן הנקראים אפיקורסין: האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם, והמכחיש נבואתו של משה רבינו, והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם כל אחד משלשה אלו הן אפיקורוסים, שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה, וכן הכופר בפרושה והוא תורה שבעל פה והמכחיש מגידיה כגון צדוק ובייתוס, והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אע"פ שהיא היתה מעם ה' כגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה.

7) קובץ מאמרים לר' אלחנן וואסרמאן דף י"ט

א. דעת הרמב"ם דהמאמין בהגשמה הוא מין. והראב"ד כתב שגדולים וטובים טעו בזה מפני האגדות המשבשות הדעות. ושפעתו בשם כ' מור"ח הגרי"ח הלוי זצ"ל מבריסק בדעת הרמב"ם, כי בכפירה לא שייך שוגג. דהא מ"מ אינו מאמין וא"א להיות בכלל ישראל בלא אמונה ואומרים משמו בהל"ל. דער האס איז געבין אאפיקורוס איז אויך אאפיקורוס ולכאורה דבריו מוכרחין שתר"י כל הכופרין וכל עובדי ע"ז הם מוטעין. ואין לך מוטעה יותר מהמקריב בנו למולך והוא חייב מיתתו. אבל קשה דהא תיגוק המוטל בעריסתו ג"כ אין לו אמונה ומ"מ הוא בכלל ישראל ותיגוק שנשבעה ל'הין העכרים מביא קרבן על שגגתו ואין דינו כמומר (שבת ס"ט). ומוכח דאנוס רחמנא פטרי' גם בחסרון אמונה? וי"ל לפי המבואר למעלה כי יסודי האמונה מוכרחין ודעת האדם מצד עצמה לא תתן מקום לכפירה ורק רצון האדם למריקת עול מטה את שכלו לטעות בדברים פשוטים ומוכרחים וע"כ שגגתו עולה דווקא. אבל האומר מותר לעבוד ע"ז הוא שוגג ופטור ממיתה כיון שסבור שעושה ברשות התורה. ואפשר שזו היא כונת הראב"ד. מפני האגדות המשבשות הדעות היינו שטעותן אינה מדעת עצמן. אלא מפני שמבטלין דעתן לדעת האגדות והו' בכלל אומר מותר, דחשוב שגגתו גם בכפירה. ותתישב בזה מה שמקשין מהא דאמר ר' הלל אין משית לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה. ואיך אפשר לומר, שר' הלל יצא מכלל ישראל ח"ו. שתר"י כפר באחד מעיקרי הדת? ולפי המבואר נראה, שר' הלל אמר כן מפני שטעה בהבנת הכתובים וחזי כאומר מותר ודינו כשוגג, ומשונה קאמר רב יוסף התם שרא ליה מריה לר' הלל. ודעת הרמב"ם כי הטעות בענין הגשמה באה מדעת עצמן ולא מפני האגדות. כי אילו היתה דעתן צלולה, לא היו האגדות מטעות אותם והיו מוצאין דרך לישב דברי האגדות שלא יחיו נגד הדעת.

ב. ובה יש מקום לכאור הא דמרי"ד כגמ' אנו יראה מילתא

הקדמה לי"ג עקרי אמונה

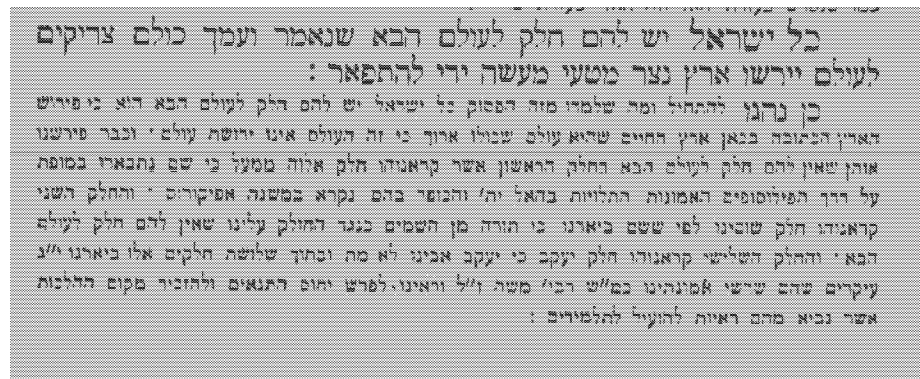
Actually, Rav Chaim's sympathy was directed towards an individual who possesses certain erroneous beliefs or lacks certain necessary beliefs concerning God and His Torah. In turn, these shortcomings create an inaccurate and invalid approach to the mitzvos, which ultimately results in this individual's inability to be an accurately practicing Jew. This is the "unfortunate apikoros" to whom Ray Chaim referred. He may be considered an apikoros, because in reality—although possibly not in practice—he is estranged from the Torah.

The Thirteen Principles of the Rambam represent precisely that area of "faith orientation" with which Rav Chaim is concerned. These tenets of Judaism are absolutely necessary to properly relate to Torah. Without them, an individual is estranged from Torah; he is an "unfortunate apikoros."

9) אור ה' לר' חסדאי קרשקש - הקדמה להמאמר השני

המאמר השני בפנות התורות, ר"ל שהם יסודות ועמודים אשר בית אלהים נכון עליהם, ובמציאותם יצויר מציאות התורה מסודרת ממנו יתברך, ואלו יצויר העדר אחת מהם תיפול התורה בכללה חלילה: וכשחקרנו בהם מצאנום ששה, האחד, ידיעת השם בנמצאותו. השני, השגחתו בהם. השלישי, יכלתו. הרביעי, הנבואה. החמישי, הבחירה. הששי, התכלית:

10) תשב"ץ - הקדמה למגן אבות על פרקי אבות

11) ספר העיקרים מאמר ראשון פרק ד

הדרך הנכון שיראה לי בספירת העקרם שהם שרשים ויסודות לתורה האלהית הוא, כי העקרם הכוללים וההכרחיים לדת האלקית הם שלשה, והם מציאות השם, וההשגחה לשכר ולעונש, ותורה מן השמים. ואלו השלשה הם אבות לכל העקרם אשר לדתות האלהיות, כמו תורת אדם ותורת נח ותורת אברהם ותורת משה, וזולת זה מן התורות האלהיות אם אפשר שימצאו יותר מאחת בזמן אחד או בזו אחר זו. ותחת כל עקר מאלו שרשים וסעיפים משתרגים ומסתעפים מן העקר ההוא, כי תחת מציאות השם הוא שורש היותו קדמון ונצחי ודומיהו, ובכלל תורה מן השמים הוא ידיעת השם והנבואה ודומיהו, ובכלל ההשגחה הם השכר והעונש בעולם הזה לגוף ובעולם הבא לנפש.

ומאלה הג' עקרם הכוללים משתרגים ונפנים לתורות האלהיות או המתדמות באלהיות על זה הדרך, כי תחת עקר מציאות השם הוא הרחקת הגשמות, שהוא עקר פרטי לתורת משה, והאחדות. ותחת תורה מן השמים הוא שרש נבואת משה ושליחותו. ותחת ההשגחה והשכר והעונש הוא ביאת המשיח, שהוא עקר פרטי לתורת משה לפי דעת הרמב"ם ז"ל, ולפי דעתנו אין ביאת המשיח עקר, ואם הוא עקר אינו פרטי לתורת משה, כי גם הנוצרים עושים ממנו עקר לסתור תורת משה, והוא עקר פרטי להם שלא יצויר מציאות דתם זולתו, ואלו וכיוצא בהם שהם עקרם לדתות הפרטיות כלם נכללים בג' העקרם שאמרנו. ואולם אם אפשר להמצא תורה אלהית יותר מאחת

בזמן אחד או בזמנים מתחלפים עוד יתבאר במה שיבא בעזר הצור.
והמורה על היות ג' העקרים הללו שרש ויסוד לאמונה אשר בה יגיע האדם אל הצלחתו האמתית, הוא מה שיסודו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפלת מוסף של ראש השנה ג' ברכות, שהם מלכיות זכרונות ושופרות, שהם כנגד ג' עקרים הללו, להעיר לב האדם כי בהאמנת העקרים הללו עם סעיפיהם ושרשיהם כפי מה שראוי יזכה האדם בדינו לפני השם.

12) **Rabbi J. David Bleich, *In Perfect Faith*, pp. 18 - 19**

It appears that in compiling divergent lists of principles Maimonides, Crescas, and Albo are not so much in disagreement with regard to substantive teachings or the need to accept these teachings as divinely revealed truths (although there do exist disagreements with regard to the nature and status of some of these principles), as they are with regard to what it is that they are endeavoring to formulate. Albo is intent upon formulating a system of axioms consisting of the *sin qua non* of any system of religious belief. Every theological system must, by definition, posit the existence of a Deity. Any such system must embody the concept of revelation; else religion can make no demands upon man. And the concept of reward and punishment must be established in order to provide a basis for compliance with the demands of revelation. Crescas, on the other hand, is not concerned with the premises of religious belief in general but with the unique claims of faith set forth by Judaism. Crescas presents the distinctive demands, which Judaism makes upon faith and formulates the beliefs which are unique to Judaism. Finally, Maimonides, depending upon which explanation is accepted, either presents the particular beliefs which require bolstering and reinforcement or enumerates the minimum content of the theological knowledge necessary for development of the acquired intellect which, in turn, makes possible the reality of immortality.